

కడపటివీడుకోలు

(పద్యకావ్యము)

(TELUGU)

కవికోకిల

దువ్వూరి రామిరెడ్డి

కవికోకిల గ్రంథమాల,

నెల్లూరు.

అన్ని హక్కులు

ప్రథమ ముద్రణము :	1924
రెండవ ముద్రణము :	1935
మూడవ ముద్రణము :	1952
నాల్గవ ముద్రణము :	1957
అయిదవ ముద్రణము :	1965 (నవంబరు)
ఆరవ ముద్రణము :	1966 (ఏప్రిల్)

మూల్యం : ఒక్క రూపా

అమరపట్టణ మణిమయ ద్వారములను
దెఱవఁ బురలక్ష్మి పెండ్లి కూతురు విధాన
పడుక తెరనొత్తి దొంగి చూచెడినొ యనఁగ
నావరించె నుషశ్శోభ లంబరమున.

ఆకసపుభిత్తి నదికిన యట్లు లెదిసి
వాఁగుగట్టుల నీడలువాఱు వెదురుఁ
బొదలు తరుణారుణాంశులఁ బొదలుచుండె
జీవకళ లుట్టిపడియెడి చిత్ర మటుల !

కొండ సెలయేళ్ళ, దుంగలు మెండుకొన్న
గటికపట్టలు, మెడలు తెక్కల నిమిశ్చి
కూర్కుచున్న యడవిబాతుగుంపు లివుడె
పాచిమేతను చెపరెప బరుగులెత్తె.

పండుటారు పఱపులఁ బన్నుంజియున్న
లేటికొదమలు నిద్దరిలేచి ప్రొద్దు
వొడుపు తెండల మాల్గుచు నొడలుసాచి
క్రేళ్ళు దాటుచుఁ బచ్చబయళ్ళ కరిగె.

స్నాన మొనరించి, దర్భాసనములు పఱచి
భూతి రేఖలు సవరించి పుణ్యమతులు
ఋషులు గాయత్రి జపియించి యినునకర్ణ్య
మొనఁగి తరలిరి మునివల్లె దెనకునివుడె.

కలువల పుష్పాజిక్ నలచు కమ్మనియూటలఁ దోఁగి మానిక
స్య లొడలు పుల్కరింపఁ దడియారని చీరలతోడఁ గుంతలం
బుల జలబిందువుల్ దొరఁగ, బుంగలు సంపిటఁబూని యాశ్రమం
బుల కగుదెంచుచుండిరి తపోవన చూత తగూపవాటిక.

తెలుపఁగ రాని భావముల తియ్యఁదనాలకు నార్ద్రమైన కో
మలహృదయంబుతో ఋషిరుమారిక యొక్క తెవచ్చి నాఁచుతీ
వెలఁ దలలం దవిల్చికొని పెల్లుగ తొక్కలు తట్టియార్చు బా
తులపయిఁ జల్లు దోసిఘలఁ దోయముఁ గన్నెతనంపుటాటలన్

వాఁక నీట నీడలువాఱ వంగియున్న
మావికొమ్మను గోయిల మధురగీతిఁ
బాడుచుండఁగ, నామృదుఘణితి నేర్ప,
దాని సనుకరించును ముగ్ధ గానలుబ్ధ!

సరసంబైన సవీసయాననపు వాసంతోదయశ్రీలు ని
బ్బరమై పూచినవో యనంగ, నతిలావణ్యంబునం బొల్చు సుం
దరి క్రీడించుచుఁ బ్రాద్దువోయినది యైనం జూడకే పిల్ల ప
య్యరకున్ రేఁగు కరళ్య బుంగనిడి నీరాడున్ వినోదంబుగన్.

నీటిముత్యాలు చిలికెడి నిడుపుకుదులు
అలలకొఁగిట సారూప్య మందియాడ,
నొడలి నిగ్గులు తడిచీర నుండి వెడల
నలిల లక్ష్మీ విధాన నావెలఁచి దోఁచె!

జలకములాడియాడి, యికజాలున్సు బారెడు ప్రొద్దువోయేనా
టలఁ; జెలు తెవ్వరై నను దటంబునలే, రనురాగలాలనం
బులఁ జివురాకు క్రొన్నెమరు పుక్కిలితో ననునంటివచ్చి యం
చల నిలుచున్న యా హరిణశాబము పిల్చిన రాదె టేగెనో?

అని తలపోసి, చేతులకు నందిన తామరపూలు గోసి, బుం
గను గనుగొన్న నయ్యదియు గాలికిఁ దేలుచు వాఁకమధ్యకుం
జన, నిక నేమిసేయుటకుఁ జాలక దిక్కులుచూచుచుండి తూ
ళ్ళను వలకేల బాల యవలంబముగాఁగొని లోతుసాచ్చినన్.

పాచి పట్టిన బండలఁ బదము లిడిన
సఱ్ఱసఱ్ఱునఁ గ్రిందికి జాటుచుండె,
సన్న తూడులు మోపున సడలియూడ
విలుచుకొని నట్టనడివాళ నెలది పడియె.

పడి యాబిత్రరి తత్తరంబునఁ గటా! వాపోవుచుం జేతులన్
నడి నట్టిట్లులనీటదాచు, మునుగుంటై పై నఁ దేలున్; నెఱుల్
జడలై ప్రక్కలఁ దేలియాడ, నురులై శైవాలవల్లుల్ కడుం
గడుఁ గాల్సేతులు చుట్టకొన్న మెదలంగాలేక తేలంబడెన్.

సమిధల నేరవచ్చి తరుశాఖ నిలంబడి, నవ్యయావనం
పు మధువులొల్కు కమ్మవిరిబోణి వినోదములెల్లఁ గాంచుచుం
బ్రమదమునొందు సుందరతపస్వికుమారుఁ డొకండువచ్చి వే
గమె, దురవస్థఁ జూచి చెలిఁ గావఁ దటాలునదూఁకె నీళులన్.

పసరు టాకుల పోలిక మిసలు గులికి
యంటినను మెత్తగిలు సకి యంగకములు
నీట నురియూడు నలస్సని నెలువలేక
చలనహీనములై కొంత చల్లవడియె.

కన్నులు తేలిపోయి కసిగందిన మోమునఁ గ్రమ్మియున్న యా
పెన్నెటిగుంపుఁ జేనొడిసి వీలగునంతకుఁ దేలలాఁగుచుం
గన్నియ నెట్టులో యిసుకగట్టునఁజేర్చి కుమారమాళి తా
పోన్నతితోడ నొక్కనిడియూర్పునిగిడ్చె, మతేమియెంచెనో ?

అంసకీర్ణంబులును నితంబాశ్రితములు
సమద భృంగపక్షాంకుర శ్యామలములు
శిథిలసుమముల వాసించు చెలియ కురులు
పిడిచి ముడ్చివై చె దయతోడఁ బడుచులేపసి,

దన యురంబునఁ దన్వంగి తలను నాన్చి
వల్కలము పిండి తడియార్చి, వాడుపసలఁ
దోఁగు వదనంబు మెల్లగఁ దుడుచుచుండ
నంకురించె జైతన్యచిహ్నములు మేన.

తేకులువిచ్చు పూమొగడ రీతిఁ గనుంగవ విప్పి చూచుచున్
ఆ కమనీయరూప తలఁ పాకులపాటున శూన్యమాటఁ దా
నేకడ నేయవస్థస్థితులెందుకు గుంటయు నూహనయఁగఁ
లేక సగ్గుంబు మోడ్చెఁ గదలింప భరంబగు కంటితెప్పలన్.

‘లలనా! యెంతటిమందభాగ్యుడనొ, బాల్యంబందు నీవాఁతయం
చల నెంతే నెడసైచలేని వలపున్ సఖ్యంబునుంగా నెడా
టల లేసంజలు జాతినట్టి మన కీడ స్నేడునీలాటి హృ
ద్దళనానోన్య విరక్తదర్శనము ప్రాప్తంబయ్యె నీనాటికిన్.

‘కన్ను తెప్పల నెత్తి నీపిన్ననాటి
యనుఁగుఁ జెలికానిఁ జూపుల నాదరింపు;
చెలిమిపూదండఁ బసినాఁడెనులిపి చిర వి
వాసినైన నాఋణ మిందుఁ బాపుకొంటి.’

పూర్వపరిచిత మధుర సంబోధనములు
 వెలచి వీనుల విందుగా విన్నయంత,
 నటు దిరిగి చూచె బాష్పకణార్ద్రనయను
 బాల్య సఖుని గౌతముని విభ్రాంత యగుచు.

కలయాణానా! మోహమానో!
 తలపులు చెదరినవా! లేక తక్కుమొ! యనియా
 చెలి తలపోయంగ మెటుంగట
 జలపతన స్మృతియు మదిని సరగున మెఱసె.

తన దురవస్థ కన్నులకు పట్టిన పోలిక మేను కంపిలం,
 గనుంగవ నశ్రువుల్ దొరంగ గౌతముగొంచినచించె: 'మిల్లినా
 తను బడనున్న నెచ్చెలిని ధైర్యముతోడ సముదరింప దై
 వ నియతి నీవసంబునకు వచ్చితివోయి, యతర్కితంబుగ'!

'అదునునకు నీవు నిశ్చోట మెదలనున్న
 నకట! యింతకే స్మరణీయ నయ్యెయుందు;
 బుంగ నడియేటి కరడుల బోవ, దాని
 నందికొన నేగి యీగతి కగ్గమైతి.

‘మున్ను తొలినంజ వువ్వులు పూచు వేళ
 సిరువురకు నాటవట్టెన యీతలంబు
 దైవహతి ననురాగబంధములు దెగిన
 యనుగుఁ జెలి హృచ్చశాన మట్లయ్యె యుండు.

‘ససితనవుఁ జెల్లి కలలెల్ల భగ్నపఱచి
 మనల నెడవాపిన ప్రవాసదినము లేండ్లు
 బాల్కనీలాస్కరణ బాష్పపాననములె?
 తలఁచవేమి నికృతచిత్తముల తెఱగు?

‘మునుపటి బాల్కనఖ్యములు బొత్తిగ వీడితి వేమిగాని మీ
 జననిని జూడనైన నొకసారియుఁ జేరవు పల్లశాల; నీ
 యెనిమిది వత్సరంబు లెడ మెట్టుల పైచితివోయి, ప్రేమబం
 ధనములఁ గోయఁజాలినమనస్వి, రుచించు నె యన్యవాసముల్!

‘వ్యాస వేదాంతసూత్ర భాష్యములు చదివి
 యర్థముల నభ్యసించు విద్యార్థి యింక
 వలపు సూత్రంబులం ద్రెంపి పాఱవైచు
 పెంతలోనిది? నిజమన్న నింతెగావె!’

అని ఋషికన్యక, ముకిళిం
చిన గడగంటి రుచులు వికసింపంగ సఖునిం
గని వచియింప, సతండును
మనమున గుర్తింపరాని మాధురి దొలచె.

పలికె: 'బాల్యప్రియసఖ, ప్రవాసఖిన్న
హృదయమును జంపకోతఁ గాఢింపఁదలఁతె ?
పండుటాకుల రాల్చెడు వన్యలతలు
కిసలయింపవె వాసంతరసము వొడమ.

'పనితనంబున విడివడ్డి పాపినయ్యు
సంతరింపదు చెలిమి తియ్యముల తలఁపు
పడుక తలగడఁదైవ యీ బాహు వతివ,
బాష్పతస్తముగాని శర్వగులు లేవు !

'పగలు బాలురతో నాటపాటలందు
ననఁగివెనఁగిన మనసు యామినులలోన
బాల్యచర్యల వాషనల్ పట్టియాడ్వఁ
దిరుగుచుండెను స్వప్నవీధికల నబల !

‘దూరవనభూమిమార్గముల్ తొయ్యలీ, ప
రస్ప రేక్షణ మిడని విరక్తవిధుల
మసల నెడపె; నై నను భావమార్గచరుల
నాచగలవె యీలాటి యభ్యంతరములు.

‘వేదవేదాంగవిద్యల విధిహితముల
సలవలుచుకొంటి బ్రహ్మచర్యంబు నడపి;
యివును యౌవన జీవనం బెదెరుచూచుఁ
బ్రబల ఝంఝాకులాంభోధి పగిది నన్ను!’

అనవిని: ‘శౌతమ, నన్నుం
గొనిపోమ్ము కుటీరసీమకున్, వృద్ధులు మా
జసనీ జనకుల యాశీ
స్సనొంది పోవచ్చు; నెదురుచూతురు నన్నున్.

‘ప్రాణదాతవు; నాకథ వారువిన్న
బాష్పగల్గదకంకులై వత్సలత్వ
మునఁ గవుంగిట నినుఁ జేర్చి ముదమునొంది
యాతి కేయ సపర్యల నాదరింతు.

అని సకి చెప్పెనో లేదో
 జనమిడు వృద్ధుండు పలిత జటలధరమునకొ
 విసమితశిరుడై వణకుదుఁ
 గనబడె పసవీణ నూతనకట్ట పొడుదు దుక.

రసుణి యంతట, గౌతమ బ్రహ్మచారి
 భుజము నాలంబయ్యెన్ గె బూని యల్ల
 నడుగులిసి, తండ్రి కెదు రేగి యశ్రుసయన
 యై వినిచె జలవతన వృత్తాంత మంత.

ఆ యతర్క్యతోపసత డై వాపకృతిని
 వృద్ధముని యానుభూర్విగ విన్నయంతఁ
 గదిసి ప్రవహించె హృత్తట కషణభంగి
 గంగ యమునలకు సుఖదుఃఖ స్రవంతి.

‘నాయనా, నీవు చిన్నతనంపుఁ జెలిమి
 ఋణము నీగితి నీబాల యెడఁ; జరప్ర
 వాసతప్పుడొనై యలవటుచుకొన్న
 ముపనిషద్విద్య తుదిముక్తి నొనఁగుఁగాత!

‘అతిథిపైతివి రమ్మ, దయానురక్తు
 లైన తపసిపుత్రులు సపర్యాస్తు లెందు;
 క్షత్రియోచిత కార్యంబు సలిపినావు,
 సంశవాసన లెప్పుడైన వదలిపోనె?’

అస సలికి వృద్ధసంయమి
 తనయయు గౌతముడు పెనుకత్తుగ నల్లం
 తన దన్ను ననుసరింపఁగఁ
 జనుచుండె వనాగ్రసరణిఁ జల్లని నీడన్.

బౌరా! కాలమునందు నెంతటి విపర్యాసంబు గన్పట్టు! బా
 ల్యారంభంబున నెట్టి స్త్రీపురుష భేదాధ్యాయము ల్విప్ప కే
 యారణ్యవని నాడినట్టి సఖు లేలా నేడు క్రీగంటి శృం
 గారాలోకములం బరస్పరముఁ గాంక్షన్ సల్ప వ్యాజంబునన్?

తనకు నందని పువ్వులఁ దపసిసుతుఁడు
 కోసి యిడ ముద్దుమరిపెంబు గురిసినట్టి
 బాల, వలచియు, దసప్రక్క వచ్చుచున్న
 నెయ్యి నొకమాటు కన్నులనిండఁ గనదు.

ఇదివఱకెన్నఁడై ననుదయింపని యేవో యనూహ్యరాగముల్
గదలుపఁ జిత్తవల్లకి నిగారపు బంగరుతంతులన్, రసా.
స్పదహృదయుండు గౌతముఁడు చంచలనేత్రమనోహరాంగ సం
పదకు విముగ్ధుఁడై నయట భావనసేయును హృద్యరూపమున్.

‘ఎనిమిది వత్సరంబులకె యెంతటిమాన్పు ఘటిల్లెనార ! యశా
వన మదిరాలసంబులయి వ్రాలెను తెప్పలనెత్తలేక యె
త్తినిశితముల్ సత్పవ్లములు దీప్తములున్ హృదయానురాగబం
ధములు నొకటాక్షములఁదన్వి ననుంగను గాంచనట్లుగన్.

‘వన్యరామణీయకము రూపము ధరించి
కనులకమృతంపు వర్తియై కానిపించె
ననఁగఁ, గన్నియ సగము సత్యంబు, సగము
స్వప్నలీలగఁ దోచు నాభావమునకు.

‘ఆమదిరాక్షి పాణికిసలాగ్రము నాయొడ లంటినంత నే
దోమధురానుభూతిరుచి దోచెనపూర్వసుఖంబుఁ గూర్చుచా
హా! మధుమాసయామినులయం దిటువంటి వికార మబ్బ నిం
కేమయిపోనో సంయమితమేని మనంబు కుశాగ్రనిందునాన్’.

లలనకుఁ బూర్వమీ వనతలంబుల గౌతముతోడ నాటపా
టల దినముల్ క్రమించె వికటంబులుగాక; కుమారుఁ డాగమం
బులఁ జదువం బ్రవాసియయి పోయిన నాటనుగోలె వేదనా
దళిత మనస్కుయై పెరిగెదా జతఁబాసిన గువ్వపెంటినాన్.

ఇరువదినాలుగేడులకు నెక్కుడులేవు తపస్వి; కామనో
హరి పదు నెన్నిదేండ్ల సవనశావసలాలన; ప్రేమ యన్ననో
విరతి యెఱుంగనట్టి యటవీ రసపల్య, సమాగమంబు నం
తర పరవీడనప్రియము; దర్శన మెంత సుఖప్రదంబాకో !

పాడు లజ్జాభరంబున బాహిరముగ
నొండొరులఁ గాంచలేమిఁ దా మొకరునొకరి
నోర క్షీగంటఁ గనఁ, జూపు లొకటియైన
తోడ, బట్టబయలు వారి నొంగతనము.

వారు పర్ణశాలకుఁ బోవువఱకు జనని
వెతలఁ గుందుచు ముంగిట వేచియుండి
తనయనుం గాంచి మాతృవాత్సల్యరసము
లుబుక ముమ్మాఱుఁ గొగిట నొత్తికొనియె.

తనయుదంతముఁ దల్లికిఁదరళబాష్ప
గద్గదంబుగ వినిపించెఁ గలువకంటి;
జననియును శౌతముని మోముఁ జక్క నిమిరి
ప్రమద మిగురొత్త మేలు దీవనలు గురిసె.

ఆ తపస్వి కృష్ణాజినం బరుగు మీఁదఁ
బఱచి శౌతముఁ గూర్చుండ బతిమలాడి
యతనికి నధీతమైన విద్యావిశేష
ముల విచారించుచుండె నామూలముగను.

ఇన్ని యేండ్లకుఁ దమయింటి కేఁగుడెంచు
బాల్యసహవాసి, సుస కావ్య ప్రసూన
మధు కషాయిత కంఠుడు, మధురభాషి
నాతిథేయ సత్కృతుఁ జేయ నభిలషించి;

వంటయింటి కార్యములెల్ల స్వయముగా నె
యతివ గనుచుండె జాగరూకత వహించి
తెలిగలువబట్లు విలసిల్లు చెలువ కనులు
పొగకుఁ జెంగల్వలె నీరు వొడముచుండ;

చిటుచిటుచెమ్మబల్ నొసటఁజెక్కిఁతులం దలసూపఁ, బూవులం
దుఱిమిన వాలుగంటు నడతొందరకున్ నడలంగ, బొమ్మలం
గరఁగి విభూతిరేఖ దిగఁగాఱఁగఁ, గోమలి వంటసాలలోఁ
దిరుగు-మొగిళ్ళ చాటువడి తేజనొలంగిన చంద్రరేఖనాన్.

మును లివ్వేళకు నారగించి, కుసుమామోదాతి రమ్యంబుగన్
మనముం దన్ను రసాలసాలములక్రిందన్ శీతలచ్ఛాయలం
దున లేబచ్చికఁ గూరుచుండి గురువృద్ధుల్యేయు వేదాంతబో
ధనము ల్విందురు జీవితాశ్రిత సమస్తక్షేత్రము ల్వాయఁగన్.

పల్లవ పరిమళములు చి
ప్పిల్లఁగ హరిణములు నెమరు వేయుచునుండెం
జల్లని నీడలు వాఱుచు
నల్లిన దట్టంపుఁ బొదరుటంచుల క్రేవన్.

బాలికల చేరలందు నివ్వరులు దిన్న
సాకుడు నెమిళ్ళ పూడిన చప్పరములఁ
జేరి యఱగన్ను మోడిచి చిత్రితముగ
నెండవేళను గడు సుఖించుచుండె.

మట్ట మధ్యాహ్నమున సరోమండుకములు
కమలినీ మండపముల కడ వసించె;
నీటికోళులు తుంగలు నిండియున్న
చల్లపట్టులఁ గొంత విశ్రాంతిగొనియె.

జతలు జతలుగ పులులు శాఖలెక్కి
ముక్కుతో నీడలను నొత్తి మురిసి మురిసి
లలితమైన దాంపత్యలాలనత తోడ
నొకటికొకటి పేల్ గుక్కుచునున్నవివుడు.

గౌతను బ్రహ్మచారియుఁ గన్యకయును
సిగ్గుపడి పొడిమాటలు చెప్పకొనుట
జననిగాంచి, 'యిదేమిటి తనయ, యన్యఁ
డయ్యెనే పసినాటి నయ్యాటకాడు ?

'ఎనిమిదేండ్ల యెడంబునకే కుమారి,
సకుల యన్యోన్యమతలు నడలిపోవు;
తలపు లెడయక పెరిగిన చెలులు మీగు
చాలు చాలు లజ్జాభగ్న లాలనములు.'

అని జనయిత్రి పల్క విని యాచేబులిద్దఱు పిన్ననవ్వు మో
మున నొకవీణ తియ్యదనమున్ మొలిపింపఁ బరస్పరంబు ల
జను సరికట్ట చుత్తములు సల్పుచునుండ సలక్షితంబుగన్
దినము సగంబునుం గడచి దిక్కుల నెట్టిన దోచినంతటన్.

‘కనుమో ప్రయసః, దేసలం
గనసయ్యో బ్రదోషరాగకాంతులు; నింకం
జనియెద మా పఞ్చాలయ
మున కిప్పడినుజ్ఞయిమ్ము; ప్రొద్దుసవత్తున్.’

అని గౌతముఁ డాడిన సం
గన శ్చియించెను; ‘బ్రవాస కఠినంబని నా
మనము దలంచకు; మిటకుం
జనుదెమ్ము ప్రభాతపూజ సలిపిన పిదపన్.’

సఖులు నడుమంతరిపు సిగ్గు సడలిపోన
మునుపటి సమేలముల ముద్దుముచ్చటలను
నెట్టి పొరపొచ్చె మెఱుంగక యిచ్చనచ్చి
నటు తపోవని విహరింతు రమల మతుల.

కడచెం గొన్ని దినంబు, లేచెలులసాంగత్యంబు నానాటికిం
గడుం బెంపారుచునుండె; నొక్కదిన మాకళ్యాణి యాగౌతమున్
విడలేకుండు, దపస్వియుం బ్రియతమ స్వీడంగనోపండు; పు
ష్పాశీరస్తాయటు జీవితం బగపడుంబో! వారి కిష్టబునన్.

వినులంబైన తపోవనీ దుచులు శోభిల్లంగ, లేమావులన్
గములై యింపుగఁ గోకిలాతిథులు రాగాలెత్తి పాడం, బ్రదో
షమనోజ్ఞంబగు పైత్రపౌర్ణిమను వాసంతార్చనల్ నల్పుయ
త్నములందుండిరి తాపసాంగసలు నుత్సాహంబు దీపింపఁగన్.

నేడు వసదేవతలు రమణీయమైన
యాకృతులు పూని విహరింతు రనఁగ, దపసి
తనయలార్ద్రవన్య ప్రసాదసముతోడ
సలరి రీవని నుత్సవ వ్యగ్రలగుచు.

మున్నుగను శౌతముని గేహముసకుఁ బిలిచి
యా వసంతార్చనకు సిద్ధమగుచునుండె
బసపుసంబెట్టి యుతికిస వల్కులంపుఁ
జీర ధరియించుకొన్న బంగారుపడుచు.

తలకు జేరెడు నింగుదీతైల మంటి
 చిన్నగా గోళ్ళ బెన్నెలుల్ చిక్కుదీసి
 వాలుగంటిడి, క్రొంబూల మాల దుటిమి
 నుదుట యావరాగవు బొట్టు పదురుపటచె.

గోరంటూరు రసాన బాణితలముల్ గోళుల్ పదాబ్జంబులున్
 సాగాళోక కిసాల రోచి రుదయస్థానమ్ములై రక్తిమల్
 వాఱుం, గాటుకచీకటిం గనులక్రేవం జేర మోహంబు, శో
 భారాజ్యంబును నేలురాణియయిదై వాఱుం గురంగాక్షియున్.

అలరున్ దండలు తమ్మిదుద్దులను గ్రీవాలంకృతుల్ చేసి కా
 మలతోడెచ్చిన కల్వలం జెవులగ్రమ్మ న్మాటి, వాసంతపు
 ష్పలతారితమృతి గేరుచున్ సయస నిర్వాణమ్ముగావించు నా
 కలకంఠం గని సౌతముండెదను జిక్కంబట్టు యత్నంబునన్.

తామగాకుస మంచి గందంపుముద్ద
 పసపు కుంకుమ యక్షతల్ పాలజిగురు
 పూల నిడుకొని జడచారి పూవుబోడి
 గౌతముని వెంట దోటకు గదలి వచ్చె.

మునికస్యల్ తమ నెచ్చలింగనుచు 'నబ్బో! కాంచుడీలేమ! మో
హన లావణ్యకలాపి లీలఁ గమనీయంబైన రూపంబునం
జనుడెంచున్ మదమంధరంపు నడతో! సౌందర్య మీయమ్మపె
ట్టిన భిక్షుంబని చేరి గా కలునకంటిన్ నుండెమేలమ్మనన్.

మావిగున్న సశోకము మాధనీ ల
తా నిపంజము నర్చించి తలిరుబోండ్లు
ఒండొరులపై నఁ బువ్వులచెండులును వ
సంతములు పుప్పొడులుఁ జల్ల సాగికొనిరి.

నందనంబున నప్పురో నలినముఖుల
యాటలను విందుమే గాని యరయ మెప్పుడు;
తపసి చెలుల లీలావినోదముల నలన,
భూతలస్వర్గ మయ్యెఁ దపోవనంబు !

ఇంతదనుక నిశ్శబ్దమై శాంతమైన
పరమఋషు లున్న యారణ్యపరిసరముల
బాలికల యాటపాటల భాషణములఁ
గడలి భోకొట్టినటు రేఁగెఁగలకలంబు.

లేమలు కొందఱు లేత పచ్చిక బైలఁ
 గూడి 'కోకోలంక' లాడుచుండఁ,
 గొందఱు బాలలు క్రిందికి వంగిన
 మాపులఁ 'గోతికొమ్మంచు' లాడ,
 ఋషికుమారులు కొందఱ తేకతమ్మన సఖి
 జనముతో ముచ్చటల్ నలుపుచుండ,
 వృద్ధ పురంధ్రులు ప్రియముగ బిడ్డల
 యాటపాటల మోద నుందుచుండ,

మండల భ్రమణంబుల మడఁచు లొకటఁ
 దఱిసి నృత్యంబుతోగొబ్బి దట్టుచుండఁ,
 గడచె సాంధ్యారణద్యుతి గడలుకొ నెడు
 సంతదనుక వాసంతోత్స వాతిశయము.

చెట్లనీడలు తొలిదిక్కుఁ జేరఁ బాటి
 యాత్మహత్య నశించె సంధ్యాంతరమున;
 గిరుల నీలిమ మఱికొంత విరివి యయ్యె;
 చుట్టపట్టులు మసి నల్కినట్టు దోచె.

గూఢులకు వచ్చుచున్న పక్షుల రవంబు
అడవిమేకలు కొదమల కఱచుటయును,
గొండలను జాఱు సెలయేళ్ళ ఘుంఘుమముల
సందడులు నొక్కటై రేగె సందేవేళ.

యామినీరామ చమికిల సతికి యున్న
నీలిమకుమల్లు పావడనిగ్గు లొలయ
వరున్నికై వేచు నొయ్యారి వాలకమున
దర్శనీయగఁ దోచె నీతరుణమందు.

ఇకఁ జనుదెంచఁగావలయు నింటికి, సంజయుమాసిపోయెఁ దా
రక బుదయించె రండని పరస్పరముం దముఁ బిల్చుకొంచు నొ
క్కొక ఋషికూతురేగ రుచిరోజ్జ్వల తారలతీరుతియ్యముల్
సకీయయు గౌతముండు వికసన్నయనంబులఁగాంచుచుండఁగన్.

తూరుపుదిక్కు పుల్లగిలితోచె, మఱింతగఁ జేవురించె, నా
పై రమణీయగైరిక సువర్ణరుచిన్ శశిబింబ మెంతో సాం
పారుచుఁ గానిపించె, దెసలందు మెలంగెడు సందేచీకటుల్
దారెఁ, గ్రమక్రమంబుగ నీతరుణుని సందేహములను.

చదలన్ వెన్నెల కందుకం బలర, విశ్వంబెల్ల నానంధ సం
ప్రదమై తేలెడు స్వప్నమట్లయి సుఖప్రాచుర్యమై శాంతి కా
స్పదమై యింద్రియమోహనంబయి రసవ్యాప్తంబునై జీవలో
క దశల్ శీతకరైంద్రజాలిక మహోజ్జస్పర్శలన్ మాతెడికె.

‘శారదా, రమ్మ చంద్రికాస్పర్శనముల
మత్తహృదయులమై మేను మఱచినాము;
తాపసాంగన లెల్లరుఁ దరలినారు
ఉటజముల, కింక మన కిట నుండఁదగదు.

‘ఏమొ రాలేదె యమ్మయ్య యింటి కనుచు
మాటి మాటికి నారణ్యమార్గ మరసి
కాంచనట్టి యాపదల శంకించుకొనుచు
వృద్ధులౌ తల్లిదండ్రులు వేచుచుందు.’

తన నామము తొలుసారిగ
మునితనయుని నోటనుండి ముద్దొలుకుచు జా
తిన ముగుద యంతరంగం
బున గూఢప్రమద మొంది పొరవిడి పలికెన్,

‘నో రెటులాడె గౌతమ, మనోహరచంద్రిక లాశలందు శృం
 గారపుఁబూత పూవ, గసిగాలులుదిన్న మనోనురాగముల్
 సారెకుఁ జెమ్మగిల్ల, మృదులస్వన మెత్తి రహస్యవల్లకిం
 దీఱక మీటు నిర్ఘ్రిణి తీరములం జరియింప కేగెదె?

‘సారభోచ్ఛ్వాసి శిశిర కిశోరపవనుఁ
 డాతిధేయ సపర్యల సర్పసేయ
 సఖుడ, మనచేతి కలయికల్ సడలి పోక,
 యిరువురము వాఁకగట్టులఁ దిరుగుదామె?

‘వాఁక దాటంగ నై జపు వంతెన యటు
 వ్రాలియున్న మామిడికొమ్మఁ బసితనానఁ
 జేరి యాటాడుచుంటి, మాచిన్నె లెల్ల
 నిపుడు తలపోతమోయి, యాయెడకు బోయి.

అని మఱుమాటలాడ నెడమైనను నియ్యక చేయిపట్టి యీ
 డ్చిన సుకుమారుఁ డాసకియచెంగటఁ బోవునె గాని యానుగా
 దని వచియింపనోపడు; విహార వినోద కుతూహలత్వ మా
 తని మొగమందుఁ దోఁపని కతం బరయంగ సమర్థు లెవ్వరో!

హృదయముఁ గత్తికోత నలయింపుల సొక్కఁగఁజేయు వేదనా
 స్పద పటుభాన ఘర్షణము వాటిలెనో యన నీరసంబుగఁ
 వదనము మబ్బువాఱఁ జెలిపల్కులతోఁ దనపల్కుఁగల్పి యే
 పదరును దోఁపనీని యొకవాలక మూని చరించు నాతడుఁ.

ఒకరి మనముల భావంబు లొకరి కొకరు
 నెఱుక పడనీక దాఁచిన హేతువేము!
 మనసు తడిసేయు పసినాఁటి మమతల్లె
 నిపుడు తలపింపనేల యా యిందువదన?

పండి రాలిన యాకులఁ బదములిడిన
 'గలుగులు' మటంచు నలుకుడు గడలుకొనఁగ
 శారదయు గౌతముఁడు ప్రశాంతవివిన
 పథమునం బోయి చేరిరి వాఙతటము.

పెన్నెల గిలిగింతలకుం
 జెన్నొలయుచు విచ్చుచున్న చెంగలువల నా
 కన్నియ తూఁడుల తోడం
 గొన్నిటిఁ దెగఁ దెంపి చేతఁ గుచ్చగఁబట్టె.

తొగలపై మూఁగు శుమ్మెద తుటుముజోపి
సొగయుచు నొకింత వాసన చూచి సకియ
'కొత్త చెంగల్య లివిగొ నైకొమ్మ'టంచు
దపసి కొమరున కందీయఁ దమక పడఁగ.

చెలియిటు సేతపం గరఁగుచిత్తముతో ఋషిపుత్రుఁడయ్యె! క
ల్కల నగుచున్న చెంగలువలం దెగఁదెంపితి వేల! బాల్యచా
పలమున రామణీయకము భగ్నముచేసి తె గోల! దర్శనీయ వ
స్తులునయనానుభావ్యములునుమ్ము స్వకమ్ములు గాకపోయినన్ ?

'తెంపితివి కాని, సవనవల్ దేలుచున్న
కలువపూల సౌభాగ్యంబుఁ గావఁగలవె?
జీవకళల సౌందర్య మాశించినావు
దళము లెడలు చిత్తక్షోభఁ దలఁపవేమొ !

'రమ్యరూపముఁ గన్న కారణము వలన
నిట్టి శిక్ష సువస్తుల కేల సకియ ?
సరళసౌందర్య మాతృనాశకమ యేని
మాఱదే శ్మశాన మటునీ మధుర ప్రకృతి.'

అసవిని యాకుమారి హృదయంబున రాగరసంబు లూర ని
ట్లనియెను: 'దృశ్యలోకమునందలరారు మనోహరార్థముల్
గనఁబడినంతఁ గోరికలు గల్గుట న్యాయముగాదె? గల్గినం
దనయవిగా నొసర్చు జతనంబులు మానవనైజముల్ గదా!'

ప్రేమ వాంఛలకుం గల భేదములను
వేటుపఱపఁగ లేని యో వెట్టిదాన,
పుణ్యమతులకు సౌందర్యపూజనంబు
ఎపుడు నానంద మిడు; గామ మెత్తనీదు.

'ప్రకృతి చిత్తంబుఁ జీలిచి భావములను
గన్నసృష్టి తత్త్వవిదులె గాంచ వలఁతు
లీరహస్యముఁ గోమలీ, యింక నేల
రమ్ము, వ్యర్థతర్కపుఁ బరిశ్రమలు మనకు.'

అని కుమారతపస్వి యాయతివ యిచ్చు
కలువపూగుత్తిని ననిష్ఠ కాతుకమునఁ
గైకొని వెలార్చె మనసు కక్క-సముదెల్పు
నొక్కనిట్టూర్పు; సరయ దాయువతి దాని.

ఇరువురి భావబంధముల నేనడలింపులు గల్గుచుండెనో
 యెఱుంగఁ దరంబుగాదు మనకిత్తటి, నింతియు గౌతముండు బం
 గరు టిసుముం బొరల్మెఱయు గట్టున జంటగ నేఁగు వారు క్ర
 చ్చులు పసినాఁటియాటలకు సాక్షియనం దగు మావిక్రేవకుఁ.

వార లామావికడఁజేరి, వాఁగు మీఁద
 వంగి వం తెన యట్టుల నజలు కొమ్మ
 పైనఁ గూర్చుండ నుయ్యెల పగిది, నదియు
 నల్ల నల్లన జివ్వట లాడుచుండె.

వాఁగుపైఁ జంద్రబింబము ప్రతిఫలింప
 లలిత జలభంగ తరళతాల్కముల నరయ,
 నుర్వి సమృతంపుఁ బెన్నుట లుబికి కెరలి
 పైకిఁ బొంగెడివో యనుభ్రాంతి గొలుపు.

వారి యిరువురి నీడలు వాఁగు నీటఁ
 గానవచ్చి యొండొకటినిఁ గదిసికొనుచు
 ననునిమిష భిన్నరూపములను వహింప
 యువతి నిశ్శబ్దతాభంగ మొనరఁ బల్కె:

‘కనుమోయీ యనుఁగుంజెలి,
మన యిద్దటి నీడ లిప్పుడు మధురాశ్లేషం
బునఁ దమమాతృక లెఱుఁగని
యనుభూతినిఁ బొందు జడములయ్యును నహహా!

‘చెలికాఁడా, చిన్నప్పడు
వలపులు వికసించియుం బ్రవాసము నీకుం
గలుగుటఁ గృశీయించిన పు
వ్యుల పోలిక నయ్యెఁ బచ్చిపాలపము సడలన్.

‘నిన్నుఁ జూచినప్పటి నుండి నిగ్గువాఱు
చిన్ననాటి తలంపు పుష్పించెనోయి!
భగ్నమైన యాశాలతల్ పల్లవింప
వచ్చినాఁడవు ఋతురాజు పగిది సఖుండ.

‘పసితనమునాటి యాటల పాటలకును
సాక్షులైన యివ్వారక రసాల తరువు
వద్ద నాచేతఁ జెయివైచి వలచితి నని
భాస చేయుము “నిన్నెడఁబాయ ననుచు.”

చకితుడై ఋషికుమారుడు, 'సకియ, యేల
మనసుఁ గసిగాట నొంచు నీమాట లాడ?
నమృత పాత్రంబు పెదవుల నంటియుండ
విషకణాస్వాదనస్మృతి విడువలేవా?

'విశ్వ మెల్లఁ దనచిగ భావించు ప్రేమ
గలుగ, నేకాశ్రితంబైన కామ మేల?
చిన్ననాటి యజ్ఞానంపుఁ జిన్నె లెల్ల
మఱచిపొమ్ము: ప్రేమింతు నిన్నిరతమతివ.

'ఇట్టి నిశ్శబ్దతాశాంతి యెసఁగు రాత్రి
నైందవ మయూఖ చుంబితంబై, రసార్ద్ర
కల విపంచీరహస్య తంత్రులను మీటు
ముద్దు సెలయెటిఁ బ్రేమింతు మోహనాంగి.

మధుర మధుమాస నిశ గున్నమావి యందుఁ
గొమ్మలాకుల నేడనో గూరుచుండి
ముగ్ధమగు నాటవిక గానములను జేయు
కోకిలను నేను ప్రేమింతుఁ గువలయాక్షి.

‘చిత్ర కిమ్మారవర్ణ రంజితము లైన
జలద శకలంబు లలరారు సంధ్యలను వి
శుద్ధహృదయుఁడనై ముదత్రువులు వీడి
ధ్యానమొనరింతుఁ బ్రేమింతు నతివమిన్న.

‘అవియు నివి యన నేల విశ్వాలయమున
సలరు రమ్యప్రకృతుల నిరంతరంబుఁ
గాంచి యానంద మొందుదుఁ గాని, వాని
నెప్పుడుఁ గామింపఁ గామింప నిందువదన.

‘పసిఁడిలంకల గొలుసులు పసలొలికియు
భరములగుఁ గాదె ఖగముల పాదములకు!
నేల నాస్వేచ్ఛ హరియింప నెంచెదమ్మ,
వలపు టురులను జిత్తమ్ము నిలువఁబట్టి’

అనవిని మౌనికన్య హృదయంబు తటాలునఁ జీలిపోవఁ, దా
మును రచించుచుకొన్న ననమోహన భావగృహంబు భగ్నమై
చన, నిడియూరువు ల్వెడల, జల్లలఁ గన్నుల బాష్పబిందువుల్
దొనకఁగ, గద్గదస్థనముతో వచ్చియిచ్చె మనోవికారముల్ ;

‘వెతల కోరిచి నీకయి వేచియున్న
బాల్యసఖనిఁ గక్కనపెట్ట భావ్యమగునె?
ప్రేమసూత్రంబులకుఁ జిత్త భేదక మగు
కటకు వాదర యుండునే క త్తికటుల ?

‘వపలు రేయు గ్రంథాంతర ప్రాంతరముల
నర్థమృగముల వేటాడు నట్టి బోయ
యంతరంగంబున రసార్ద్రమైన వలపు
తొలకరించునె తాపంబు దొలఁగిపోవ ?

‘ఎడలు పైపని కూరిమి నిన్నినాళ్ళు
ననఁగి పెనఁగిన నెయ్యంబు నవల నెట్టి
ప్రియుడ, నేడు వై రాగ్య లవిత్రమూని
గోయఁదలఁతె యాశాలతల్ క్రూరముగను.

‘పూచెనోయి, చక్కఁదనాల పూ వొకండు
మల్లికావల్లి నెత్తావి వెల్లివిరియ;
నదియు నిర్భుక్తమై తోట వ్యర్థమైన
సృష్టి యాశయ మేమిటో చెప్పఁగలవె ?’

‘తప్ప దలచితివమ్మ, స్వార్థపరహృదయ
మీ జగం బెల్ల, నిరత మాత్మైకభక్తి.
కనియె తలపోయుఁ గాని బ్రహ్మాండస్పష్టి
వ్యర్థమనునది లేదు, సత్యంబు సకియ.

‘కాసఁ బూచిన పువ్వులు మాసపునకుఁ
దోచియు నిరర్థకములుగఁ దోయజాక్షి,
మధులిహంబు లేవేళల మధువు లాను
బంగారు బౌత్ర లట్టులఁ బరగుఁగాడె.’

‘బొను గాని, కఠినచిత్త, నీయాశయంబు
లనువుగా విహలోక జీవనమునందుఁ;
గామగంధంబు లేని యేకణము గాని
యన్యభుక్తంబుగా భువి సంతరించు.

‘ఏల యేల నిండేటికి నెదురు లీడ ?
ననుసరింతము ప్రకృతి సవ్యంపు సరణి,
ఆలు మగలట్లు సంసార మాచరింప
కామకర్పూరఖండముల్ కనలిపోవె ?

‘ముళ్ళ రెమ్మను నున్నంత ముద్దులొలుకు
పడుచుఁ బన్నీరుపువ్వు దుప్పి/స్యమగునా!
బ్రతుకుటాసల కెదలకు బందమేయ
వలపుఁ దలఁపులు పూల సంకెలలు గావె!’

‘యావన మని కామ మని సవ్యాధ్య మనుచు.
నేమొయేమొ వచించితి వింతసేపు;
ఇంద్రధనువు చిరంబని యెంచినావె!
చాలు చాలు సంసారవాసనలు సకియ!’

‘ప్రతినిమిష భిన్నమైన ప్రపంచ మందు
శాశ్వతానంద విషయసంస్కృతి గలదె?
గృహమునకు నన్ను బంధించు నెట్టిరాగ
లతల నేఁ బ్రోదిసేయను లలితవదన!’

‘జలదములతోడఁ బయనింపఁ దలఁచుకొందు,
అబ్ధి తరంగలతో నాటలాడు వలతు,
గాలి పోలిక స్వచ్ఛందగతులఁ దిరుగ
నాసపుట్టెడు కాంత, యనంతజగతి!’

‘శ్యామలాకూలజలనిధి సంక్రమింప
రయమునం బ్రవహించు నిర్ఘరిణివోలె
నా మనము సంకుచిత జీవనంపుటెల్ల
దాట నున్ముఖమయ్యెడిఁ దరుణి, యిపుడు.

‘అమల తృణభూమి నాకు శయ్యాతలంబు,
గగనభాగంబు నాయింటికప్పు, సూర్య
చంద్ర నక్షత్రములు దీపచయము, సాంధ్య
జలదములు పడుకింటి బొమ్మలపటాలు!

‘పూలు మన్మందిరాంతర పుణ్యభూమిఁ
బరిమళము చల్లు సాంబ్రాణివత్తు లయ్యె;
మందపవనుండు దేహలీమార్జనంబు
సలిపి సేవించు న న్నిరుసంజ లందు.

‘ఇంతటి విశాల రమణీయ గృహమునందుఁ
గుతుకమున వసించు నను సంకుచితమైన
పర్ణశాలాంగణంబున బందిసేయు
ఁటేటిమాటలు? పొమ్మికఁ బాటలోషి’

INDIRA GANDHI MEMORIAL LIBRARY

Cl. No. 81 Acc. No. 6053

DURATION OF LOAN - Not later than the last date stamped below, failing which fine as per Library Rules will be charged.

[illegible]

INDIRA GANDHI MEMORIAL LIBRARY

UNIVERSITY OF HYDERABAD

Acc. No. 6053

Call No. T81, R14K

Author నారాయణ

Title కథలూ వివాదాలు

UNIVERSITY OF HYDERABAD

INDIRA GANDHI MEMORIAL LIBRARY

HYDERABAD - 500 046.

1. Books / should be returned on or before the due date
2. Borrowers are responsible for every book taken by them and will be expected to pay for any book damaged, defaced or lost,

Help to keep the book fresh and clean